

כדי להימנע ממשפט ההיסטוריה § להכריע את חמאס כעת

written by ד"ר אל"מ במיל' חנן שי | 27.07.2025

ישראל טרם מימשה ברצועה את שתי מטרות המלחמה הראשיות: פירוק חמאס כארגון צבאי ופוליטי, והשבת החטופים. הקשר בין שתי המטרות ברור: השגת המטרה הראשונה באמצעות יצירת איום קיומי אמיתי ובר-מימוש על חמאס, עשויה להיות מנוף לשכנועו להיכנע, ובתמורה להסכמה ישראלית לקבלת כניעתו § לשחרר את החטופים.

ליצירת איום קיומי שיביא את האויב להחליט על כניעה יש שתי חלופות:

האחת § השמדת יכולות הלחימה שלו במסגרת **תהליך** בלתי תחום בזמן. עיקרו של תהליך זה הוא חיסול שיטתי, מוחלט או כמעט מוחלט, של יכולות הלחימה, מה שיגרום להנהגתו לבחור, בסיום התהליך או קרוב אליו, בין השמדה מוחלטת לכניעה.

והשנייה § הכרעה מהירה **במאורע** מתפרץ ותחום בזמן, שיגרום לאובדן יכולתו של האויב לממש את תכלית לחימתו. זאת כתוצאה מנטרול או השמדה של נכסים חיוניים, ובכך תהפוך לחימתו לחסרת תוחלת. אם חרף זאת לא ייכנע, כוחותיו יושמדו שיטתית בידי הצד המכריע, הנהנה מעליונות מבצעית מובהקת.

ניווט של יכולת ההכרעה והשלכותיה

הסבתו של צה"ל מצבא הכרעה מהירה לצבא הרתעה ניוונו את יכולות התמרון היבשתי § שהן המפתח לניהול מלחמות הכרעה קצרות. אך תקלה חמורה מזו הייתה הסבת החשיבה המצביאותית בצה"ל מחשיבה צבאית מערכתית-סטרוקטורלית לחשיבה פוסט-מודרנית, שדוחה מבנים קבועים § ובמקרה הצבאי, את עקרונות תורת ההכרעה ההתקפית וההגנתית.

בעזרת מבנים אלה, בחשיבה מבנית (שאחד מרמטכ"לי צה"ל התפאר בהחלפתה ב"חופש לחשוב בלי שיעבוד למבנים מחייבים"), ולאור מטרה קונקרטית, אמור המצביא לזהות בתמונת האויב מערכת לחימה מוגדרת. עליו להכריע אותה באמצעות זיהוי גבולותיה, מרכיביה הראשיים § מרכז כובד, נכסים חיוניים, תורפות ויתרונות § ופיתוח רעיונות מצביאותיים פורצי דרך שיתנו מענה לשאלות: "מה יכריע?" ו"איך יש להכריע?" את האויב בהתקפה, ו"איך למנוע את הכרעתי?" § בהגנה.

בשל ניוון החשיבה המצביאותית, ישראל לא הייתה ערוכה לא להגנה ב-7 באוקטובר ולא להסרת האיום ברצועה ובלבנון בלחימה התקפית. במקום מימוש מטרות המלחמה ברצועה בתכנון של מהלך הכרעה קצר וממוקד, נבחר מסלול של תהליך בלתי תחום בזמן § שנועד להביא את

חמאס לכניעה מתוך שחיקה והתשה. אלא שהעברת מרכז הכובד של חמאס מתחת לפני הקרקע ? אל המנהור ? הפכה את שחיקתו ללא יעילה: גם אם הוא מתפרק כצבא סדור, בגלל מחבליו הבודדים הוא אינו קורס, ואינו חדל מלתפקד כארגון צבאי-ממשלי.

העדר הישגים צבאיים וההשלכות על המשא ומתן

בהיעדר איום קיומי מיידי ובר-מימוש, ישראל נגררת לשיחות להשבת החטופים, כשהיא נטולת הישגים צבאיים מכריעים שיאזנו ויכריעו את כללי המשחק המדיני. בשיחות אלה מתברר שוב ש"מכות קשות וכואבות" ? ספינת הדגל של לחימת ההתשה שצה"ל אימץ ? אינן בגדר מטבע עובר לסוחר שהתשה ושחיקה היא דרך חייו הקבועה.

שני נכסיו החיוניים של חמאס, שנטרולם בתחילת המלחמה היה מאפשר להכריעו במהירות, היו:

ציר פילדלפי ? צינור החמצן החיצוני שלו, שנותק רק בשלב מאוחר מאוד של המערכה.

האזרחים ? המהווים מגן אנושי המגביל את יכולת השמדתו בירי מנגד, והסיוע ההומניטרי הניתן להם הוא מקור ההזנה הלוגיסטית שלו.

בהיעדר תוכניות מגירה לחיסול חמאס, לא הוכן מראש פתרון לנטרול רכיב האוכלוסייה ? כדוגמת העברתם מיד עם תחילת ההתקפה למקלט ההומניטרי בשטח שארה"ב הייתה שוכרת בצד המצרי של רפיח. לכן הדרך היחידה שנותרה הייתה חיסול שיטתי של יכולות חמאס ? תחילה בפשיטות סייפיות ללא החזקה בשטח, ורק מאוחר יותר גם בהחזקה בשטחים שכבר נכבשו וטוהרו.

ניצול השטח שנכבש והצורך בשינוי אסטרטגי

במסגרת תהליך ההשמדה השיטתית, השתלט צה"ל על למעלה מ-70 אחוז משטח הרצועה ? הישג משמעותי שהיה צריך לשמש מנוף לנטרול הנכס החיוני האחרון שנותר לחמאס: אזרחיו. היה על ישראל להוציאם משליטתו ? באמצעות השארתם בנקודות החלוקה ההומניטריות, והפיכתן למקלטים הומניטריים.

מהלך כזה היה מאפשר להפסיק את אספקת הסיוע ההומניטרי לשטחים שבשליטת חמאס, ובכך לכתרו. כך היה ניתן להוסיף על שחיקתו בירי מנגד גם את הרעבתו ? ולהציבו תוך זמן קצר יחסית, להערכת מומחים בתקשורת, בפני הברירה: להיכחד במנהרותיו ? או להיכנע כבכל מלחמות ישראל בעבר, בתנאיה של ישראל.

המהלך היה מטיל על צה"ל אחריות להפעלה של ממשל צבאי במקלטים ? אתגר כבד, אך גם הזדמנות לתגובה מוסרית מהדהדת מול מסע הדה-הומניזציה שחמאס מנהל נגד ישראל: הקמת מרפאות, בתי חולים ושירותים לאזרחים ? הייתה עשויה להוות משקל נגד מוסרי משמעותי הן

להתנהגותו הבלתי מוסרית של חמאס כלפי אזרחיו שלו והן להתנהגותן של הדמוקרטיות הליברליות שבדבקותן הבירוקרטית העיוורת בדיני המלחמה, מתעלמות לחלוטין מהמוסר שמעל לדין היבש.

הצורך בהכרעה מיידית והימנעות מטעויות העבר

במקום לבחור בהכרעה, הוחלט להמשיך בהתשת חמאס ושחיקתו בלחימה משולבת אווירית וקרקעית ששוחקת את כוחותינו לשם גריעה נוספת של שטחיו שתרומתם להכרעתו נמוכה. בגלל השארת האזרחים בתחומיו, ישראל לא רק מחויבת בהמשך הזנתם שמשמעה המשך הזנתו הלוגיסטית של חמאס, אלא בגלל הידיעות הנכנסות על בזיזת חמישים אחוז מהאספקה על ידי חמאס, עליה עוד להגביר את היקף האספקה ולאפשר בכך לחמאס להאריך את משך שרידותו, במידה ויכותר ויורעב.

ההתפתחות החמורה הזאת, שמעידה שחמאס מודע לכך שכיתורו והרעבתו יביאו להכרעתו ולכניעתו, מחייבת לבחון מיד דרך פעולה שלישית שעיקרה: במקום הכרעתו של חמאס במהלך אופרטיבי כולל אחד, הכרעתו ההדרגתית המצטברת על ידי כיתורו והרעבתו באחת מגזרות הפעולה שלו אחרי חילוץ אזרחיה למקלט הומניטרי. לדוגמה, התוחמת הצפונית, וניצול בקשתו האפשרית להיכנע בגזרה זו, כמנוף מידי לקבלת חטופים ולקבלת כניעתו גם בשאר הגזרות.

מניעת פסק דין היסטורי

עלינו לוודא שההיסטוריה לא תפסוק כי הישגיו המרשימים של מבצע "חרבות ברזל" לא נוצלו במלואם להבסת חמאס במהלך הכרעתי נגדו ^[1] אלטרנטיבה לתהליך הסיזיפי של "לעיסת פירים ומבנים" כ"לעיסת גדרות התיל" במלחמת העולם הראשונה. הכרעתו של חמאס, גם בשלב מאוחר זה של המלחמה, תהווה תיקון מהותי לעובדה שהמלחמה לא תוכננה מראש ונוהלה ברובה בניגוד לעקרונותיה וכלליה. חשוב מכך, הכרעה זו תספק הוכחה שהופק הלקח הראשי מהמלחמה ^[2] אסון הסבתו של צה"ל לצבא הרתעה ^[3] ושצה"ל כבר במהלכה חזר לייעודו מיום הקמתו: להיות צבא הכרעה ביבשה, כבאוויר באירן.

ולוואי, שלא יתגלה חלילה, שרתיעה מהפעלה ^[4] ולו גם מוגבלת ^[5] של ממשל צבאי, היא שגרמה להחמצה ההיסטורית.